

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ชุมชน ถือว่าเป็นสังคมรากฐานที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้น กระบวนการทัศน์การพัฒนาชุมชนที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นหัวใจและกลไกที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และการสร้างระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยรวมถึงธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น (หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์, 2551 : 4)

เหตุผลดังกล่าว จึงนำไปสู่การผลักดันองค์กรชุมชนที่มีกฎหมายรองรับเพื่อก่อให้เกิดเวทีปรึกษาหารือของชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและเป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมมากกว่าการบังคับชุมชนกล่าวคือเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินการเมื่อเกิดความพร้อมและเห็นพ้องต้องกันของชุมชน รวมทั้งการคงความเป็นอิสระ และความร่วมมือต่อการดำเนินงานในท้องถิ่น การผลักดันดังกล่าวได้นำไปสู่การเกิดพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 ขึ้น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551 : 5-6)

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 จึงเป็นกรอบทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดสภาองค์กรชุมชนตำบล สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยคนในชุมชนท้องถิ่นและเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย เป็นต้น ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงเรียน กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการเช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในชุมชนท้องถิ่น

การเกิดเวทีปรึกษาหารือโดยกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 มีความมุ่งหมายให้เกิดการเสริมสร้างกระบวนการทำงานตามวิถีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ดังนั้นการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนตำบลจึงเป็นพื้นฐานในการสร้างระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากวัฒนธรรมการทำงานแบบประชาธิปไตยปรึกษาหารือจะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551 : 11-13)

นอกจากนี้สภาองค์กรชุมชน ถ้ามีการจัดตั้งทั่วทุกตำบลในประเทศจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับมหภาคได้เป็นอย่างดีเพราะสภาองค์กรชุมชนตำบลมีที่มาที่ยังลงลึก ถึงระดับหมู่บ้าน และเชื่อมต่อไปถึงจังหวัดและระดับชาติ (ประเวศ วะสี, 2551 : 52)

สภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนได้รวมตัวกันจัดตั้ง และจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชน ตำบลตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ประสบการณ์ที่ผ่านมา พบว่าในการจัดตั้งยังไม่มีความพร้อม สมาชิกยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กร ชุมชนตำบล การมีส่วนร่วมของชาวบ้านยังมีน้อย ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน สามารถที่จะพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงศึกษาว่าสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนมี บทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อบทบาทของ สภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น และมีมาตรการใดในการเสริมสร้าง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนา ประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษามาตรการในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการพัฒนา ประชาธิปไตยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาบทบาทการดำเนินงาน ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในการพัฒนาประชาธิปไตย ท้องถิ่น
2. คาดว่าจะเพิ่มฐานข้อมูลสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จัดตั้งจัดตั้งตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา ตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนตำบลสะท้อนได้จัดตั้งเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2551

2. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลสะตอน จังหวัด จันทบุรี

3. ขอบเขตในประชากรของการศึกษา ศึกษาเฉพาะสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน จังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 290 คน

4. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

4.1 บทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

4.2 บทบาทในอุดมคติว่าด้วยในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ดังนี้

1. **ชุมชนตำบลสะตอน** หมายถึง กลุ่มประชาชนในตำบลสะตอนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกันหรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมาย และศีลธรรมร่วมกันหรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

2. **ประชาชนตำบลสะตอน** หมายถึง คนที่อาศัยอยู่พื้นที่ของตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

3. **สภาองค์กรชุมชน** หมายถึง สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยการรวมตัวของประชาชนในตำบลสะตอน เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

4. **บทบาทที่เป็นจริง** หมายถึง บทบาทหรือพฤติกรรมที่สภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็นผ่านการการทำงาน การกิจหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

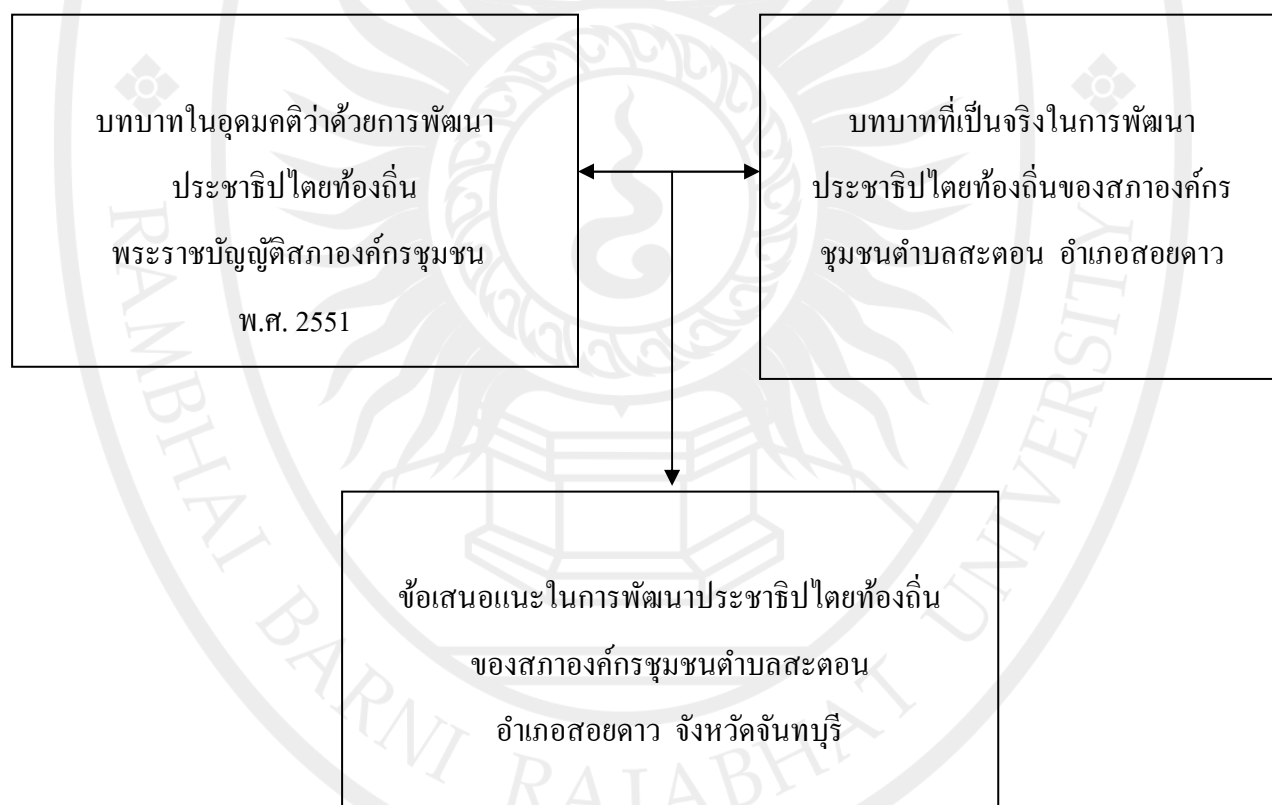
5. **บทบาทในอุดมคติ** หมายถึง สิ่งที่ควรทำโดยระบุในพระราชบัญญัติของสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช 2551 ที่ได้ประกาศใช้เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

6. ประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองร่วมกัน รับผิดชอบ มีการปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ร่วมกัน มีการร่วมมือในการทำงานสาธารณะให้ท้องถิ่น ไม่รื้อให้ภาครัฐดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว

7. การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การปรับปรุง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยท้องถิ่นให้ดีขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า ในการวิเคราะห์บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นนั้นจะใช้วิธีการประเมินจากฐานทฤษฎีบทบาทโดยการเปรียบเทียบบทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 กับ บทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในการเปรียบเทียบ มี 2 แบบ คือ แบบแรกมีความสอดคล้องกัน แบบสองไม่สอดคล้องกัน การสอดคล้องกันแสดงว่าสภาองค์กรชุมชนมีการทำงานตามที่ตั้งไว้ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกัน คือบทบาทในอุดมคติตามกฎหมายเขียนอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่างหนึ่ง หรือทำน้อย จึงทำให้มีช่องว่างจะปรับปรุงข้อเสนอแนะ คือ 1) ปรับบทบาทอุดมคติ คือปรับกฎหมายพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ยังไม่ใช่ประชาธิปไตยเต็มรูปแบบตามเนื้อหาของกฎหมาย 2) ปรับสภาองค์กรชุมชนให้มีการทำงานอย่างจริงจังขึ้น จากที่ไม่ค่อยได้ทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

จากตัวแบบการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐาน ได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไม่สอดคล้องกับบทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

เนื่องจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น มีการดำเนินงานในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยน้อย ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่าบทบาทในอุดมคติว่าด้วยการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไม่สอดคล้องกับบทบาทที่เป็นจริงในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นสภาองค์กรชุมชนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี